

INTERSTEDELIJK
STUDENTEN OVERLEG

Inventarisatie naar Kwaliteitsafspraken en facilitering

December | 2018

Interstedelijk Studenten Overleg

Contactgegevens

+31 (0)30 23 02 666

 www.iso.nl

 iso@iso.nl

Bezoekadres

Bemuurde Weerd O.Z. 1

3514 AN Utrecht

Social Media

 @HetISO

 /ISOstudent

 HetISO

Aanleiding

In april 2018 zijn de 'kwaliteitsafspraken' gemaakt tussen het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), de Vereniging van Universiteiten (VSNU), de Vereniging Hogescholen (VH), de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) en het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO). Hierin is afgesproken hoe de studievoorschotmiddelen tot en met 2024 zullen worden geïnvesteerd ten behoeve van de kwaliteit van onderwijs.

Voor het ISO was het zetten van een handtekening onder deze afspraken van enorm groot belang. Het gaat immers om het investeren van het geld dat studenten niet langer in de vorm van een basisbeurs krijgen. Daarom was het dan ook ontzettend belangrijk dat er afspraken werden gemaakt over de betrokkenheid van studenten bij de besluitvorming over deze investeringen. Afgesproken werd dat er in de vorm van instemming van de medezeggenschap en het betrekken van externe stakeholders plannen worden gemaakt. De afspraken over goede facilitering van de studentenmedezeggenschap is voor het ISO een essentieel onderdeel van de kwaliteitsafspraken.

Het is inmiddels eind december 2018. Met de instellingen is afgesproken dat zij in principe per 1 januari 2019 tot een akkoord moeten komen over de kwaliteitsafspraken, omdat de looptijd van de kwaliteitsafspraken start per 1 januari 2019. Dit is dus een goed moment om stil te staan bij de vorderingen die de hoger onderwijsinstellingen hebben gemaakt in de planning en hoe de facilitering van een gedegen gesprek tussen student en instelling heeft plaatsgevonden.

Deze inventarisatie is gestoeld op een nauwkeurige monitoring van ontwikkelingen. Het ISO heeft sinds april 2018 nauwlettend gemonitord hoe de kwaliteitsafspraken vorderen op de instellingen. Hiervoor heeft het ISO intensief contact onderhouden met haar lidorganisaties, en is daarnaast op zoveel mogelijk instellingen langs geweest om informatie op te halen en daarnaast uitleg te geven over de kwaliteitsafspraken. Ook heeft het ISO een informatieboek geschreven over de kwaliteitsafspraken en een handleiding voor het maken van een procesplan (het plan dat ten grondslag ligt aan de invulling van het proces). Niet te vergeten heeft het ISO zich de afgelopen maanden heel hard ingezet voor de realisatie van het medezeggenschapsloket, waarvan de website inmiddels is gelanceerd. Kortom, er was en is goed zicht op de ontwikkelingen in het veld. De monitoring die de afgelopen maanden heeft plaatsgevonden heeft geleid tot een aantal belangrijke observaties en conclusies die in onderstaand rapport staan beschreven.

Allereerst zal ingegaan worden op de tijdsplanning, als tweede op de invulling van het proces(plan) en tot slot zal worden weergegeven hoe universiteiten en hogescholen studenten hebben betrokken bij de totstandkoming van de kwaliteitsafspraken (facilitering).

1. Tijdsplanning

NVAO

Met de instellingen is afgesproken dat zij in principe per 1 januari 2019 tot een akkoord moeten komen over de kwaliteitsafspraken, de looptijd begint immers per 1 januari 2019. Hier is wel een buffer ingebouwd: de plannen hoeven pas definitief 6 weken voor de visitatie van de NVAO ingeleverd te worden. De looptijd van de kwaliteitsbekostiging start pas per 2021. Hier bevindt zich direct de eerste zorg van het ISO. De planning van de NVAO zou eind augustus gerealiseerd zijn maar is nu, eind december, nog steeds niet definitief en dus ook nog niet bij ons bekend.

Instellingen

In principe is met de instellingen afgesproken dat zij per 1 januari 2019 de plannen rond moeten hebben. Op dit moment zouden zij dus al vergevorderd moeten zijn met het maken van de plannen. Voor veel instellingen is dat op dit moment absoluut niet het geval. De instellingen weten inmiddels wel wanneer zij ongeveer gevisiteerd zullen worden door de NVAO; dit geeft hen meer ruimte in de tijdsplanning. Echter lijkt dit voor veel instellingen alsnog tot problemen te gaan leiden. Inmiddels is duidelijk dat veel instellingen deze deadline in ieder geval niet gaan halen. Vooral op hogescholen loopt het proces nog enorm achter. Van veel hogeschoolraden horen wij dat zij niet goed op de hoogte zijn van het proces en dat er nog weinig afspraken zijn gemaakt.

Een groot probleem is dat veel instellingen überhaupt niet op tijd zijn begonnen. De afgelopen tijd heeft het ISO veel trainingen gegeven over de kwaliteitsafspraken aan verschillende instellingen. Tijdens al deze trainingen werd duidelijk dat er nog genoeg werk te doen is. Zo werd aan een willekeurige hogeschool bijvoorbeeld duidelijk dat er ondanks de gesprekken met de opleidingscommissies weinig afstemming heeft plaatsgevonden met de centrale medezeggenschapsraad. Zij voelen zich niet betrokken en zijn niet op hoogte van de acties van de instelling op het gebied van de kwaliteitsafspraken.

Anderzijds zijn er ook instellingen die de deadline van 1 januari gebruikt hebben om de medezeggenschap onder druk te zetten. We hebben meerdere malen de vraag gekregen of het klopt dat de plannen voor 1 januari af moeten zijn, 'omdat de NVAO de plannen anders niet goedkeurt'. De NVAO zou de instellingen dus onder druk zetten. Wanneer wij met deze informatie bij de NVAO aankloppen, stelt de NVAO dat instellingen dit alleen maar gebruiken om de medezeggenschap onder druk te zetten. Bij het ISO proberen we steeds te benadrukken hoe belangrijk het is om een zorgvuldig proces te doorlopen waarbij alle belanghebbenden worden betrokken en de medezeggenschap de tijd krijgt met eigen ideeën te komen en de plannen uitvoerig te bespreken. Dat was uiteindelijk de afspraak, dat telt.

2. Proces

In het proces om te komen tot kwaliteitsafspraken ziet het ISO een aantal knelpunten op meerdere instellingen terugkomen. Deze worden hieronder kort toegelicht.

Afstemming centrale en decentrale instemming

Op veel instellingen is de afstemming centraal/decentraal een groot probleem. In een aantal gevallen is de centrale raad naar het ISO toegekomen omdat ze van mening zijn dat de betrokkenheid van de faculteiten, zoals omschreven in de plannen door de instelling, geen correcte weergave is van de werkelijkheid. Ook blijkt dat de afstemming tussen bestuur, de centrale medezeggenschapsraad en de decentrale raden veel beter moet. Zo worden er in bepaalde gevallen vanuit het centrale bestuur thema's meegegeven die decentraal alleen nog mogen worden ingevuld, zonder dat deze thema's vooraf zijn afgestemd met de centrale raad. Tevens blijkt dat de decentrale raden niet op de hoogte zijn van het feit dat zij zelf ook initiatief mogen nemen en niet hoeven vast te houden aan de thema's die centraal worden meegegeven.

Natuurlijk kan het ook anders en zien we op een aantal instellingen hele goede dingen gebeuren. Een actieve rol voor de medezeggenschap is hierbij het sleutelwoord. Ook zijn er instellingen waar een werkgroep is aangesteld waarin zowel leden van de zeggenschap als van de medezeggenschap plaatsnemen.

Duidelijkheid over nieuwe investeringen

Een belangrijke discussie die op veel universiteiten plaatsvindt is of de middelen niet louter worden ingezet voor het doorzetten van de voorinvesteringen. Hierover is weinig transparantie en dit debat is lastig te voeren op instellingsniveau omdat er nog altijd onduidelijkheid is over de voorinvesteringen. Op het moment dat de instelling en de medezeggenschap van mening verschillen over de voorinvesteringen heeft de medezeggenschap geen enkele mogelijkheid om dit aan te kaarten omdat de documenten alleen vertrouwelijk mogen worden besproken met het bestuur. Dit maakt de discussie over de voorinvesteringen en het al dan niet doorzetten van deze investeringen ingewikkeld en ondoorzichtig. Het ISO maakt zich hier zorgen om in het licht van de kwaliteitsafspraken. De Algemene Rekenkamer heeft duidelijke conclusies getrokken over de (betrokkenheid van de medezeggenschap bij de) voorinvesteringen. Helaas worden deze conclusies door veel instellingen in de wind geslagen.

Bovendien hebben de hogescholen geweigerd per instelling te rapporteren over de inzet van de studievoorschotmiddelen 2018. Dit komt terug bij een onderdeel van de kwaliteitsafspraken, namelijk de instemming van de medezeggenschap op de plannen en de rapportage van de medezeggenschap over de inzet van de studievoorschotmiddelen. De wettelijke verankering hiervan is echter niet realiseerbaar op korte termijn, waardoor er geen grote consequenties hangen aan

het niet betrekken van de medezeggenschap. Dit is begrijpelijk, maar hieraan kleven wel risico's; zeker gezien de problemen die zich nu al voordoen. Een goed voorbeeld hiervan is de UvA, waar de studentgeleding in de raad niet heeft ingestemd met het plan, maar het plan in principe wel zijn doorgang kan krijgen. De NVAO heeft onlangs aangekondigd dat zij onder criterium 2 kijken naar 'interne betrokkenheid', wat niet specifiek genoeg is in het kader van de afspraak waarin staat dat studenten nadrukkelijk betrokken moet worden. Instemming van de medezeggenschap moet te allen tijde worden gegarandeerd.

Een andere discussie is of de middelen niet louter worden ingezet voor het versterken van bestaande projecten en of er wel echt extra wordt geïnvesteerd in onderwijskwaliteit. Dit is een lastige discussie die alleen kan worden gevoerd op instellingsniveau. Hierbij wordt echter weer bevestigd hoe belangrijk het is dat de medezeggenschap weet welke bevoegdheden zij hebben en dat zij weten dat zij zelf ook initiatief kunnen nemen om voorstellen te kunnen doen.

Druk op de medezeggenschap

Een trucje dat bestuurders gebruiken om de druk op de medezeggenschap op te voeren om in te stemmen met de plannen betreft het argument dat 'de instelling het geld anders niet krijgt.' Daarnaast is er een instelling waar de kwaliteitsafspraken worden besproken als onderdeel van de begroting. Dit levert 2 problemen op; ten eerste vraagt de medezeggenschap zich hierdoor af op welk detailniveau zij instemming hebben, op de begroting hebben ze namelijk alleen instemming op hoofdlijnen. Ten tweede levert dit de situatie op dat de medezeggenschap bang is dat wanneer zij niet met de kwaliteitsafspraken instemmen, zij ook niet instemmen met de begroting en dat het bestuur dan nog geen geld kan gaan uitgeven. Dit is uiteraard onwaar maar deze onduidelijkheid en de vragen die dit oproept leeft enorm bij de medezeggenschap.

Betrekken van externe stakeholders

Een laatste opmerking over het proces betreft het betrekken van externe stakeholders. Er zijn maar weinig instellingen die ook daadwerkelijk externe stakeholders raadplegen en expliciet betrekken, aldus diverse medezeggenschappers. Het ISO heeft een sterk vermoeden dat dit komt door de tijdsplanning op veel instellingen. Als er nu geen betrokkenheid van externe stakeholders kan worden gerealiseerd is dit op zijn minst belangrijk om duidelijk op te nemen in de plannen voor de toekomst. Dit ziet het ISO helaas maar in weinig gevallen gebeuren. Het ISO is dan ook benieuwd in hoeverre deze instellingen kunnen voldoen aan criterium 2 van het beoordelingsprotocol van de NVAO waarin duidelijk staat dat er voldoende draagvlak moet zijn bij relevante externe belanghebbenden.

3. Facilitering

De kwaliteitsafspraken regelen ook dat de studenten van de centrale medezeggenschap op een instelling met meer dan 10.000 studenten in principe 8 uur per week moet krijgen voor het uitvoeren van medezeggenschapstaken en studenten op instellingen met minder dan 10.000 studenten 4 uur per week. Dit werkt middels een 'pas toe of leg uit principe'. Het ISO constateert dat dit op diverse instellingen helaas nog niet wordt gerealiseerd. Op nog lang niet alle instellingen krijgt de medezeggenschap voldoende uren gefaciliteerd.

Het gaat hier overigens niet alleen om uren. Een goed gesprek met de medezeggenschap kan alleen plaatsvinden als stukken op tijd worden aangeleverd en als de medezeggenschap vroegtijdig wordt betrokken bij de totstandkoming van de plannen. Zoals hierboven al duidelijk wordt is van vroegtijdige betrokkenheid in lang niet alle gevallen sprake. De kwaliteitsafspraken gaan uit van gedeelde verantwoordelijkheid van bestuur en medezeggenschap maar de praktijk leert dat het bestuur veelal volledig de verantwoordelijkheid neemt. Uiteindelijk is het bestuur ook verantwoordelijk voor het indienen van de plannen, maar het ISO had gehoopt dat de betrokkenheid van de medezeggenschap veel sterker aanwezig zou zijn.

Een andere zorg is dat veel instellingen hebben besloten de faculteiten invulling te laten geven aan de plannen, waardoor de medezeggenschap ook op decentraal niveau moet instemmen, maar dat zij niet voldoende worden gefaciliteerd om ook daadwerkelijk tot goede afspraken te komen. We zien overduidelijk dat waar dit wel goed geregeld is, het proces ook veel beter verloopt. Op de Erasmusuniversiteit zijn duidelijke afspraken gemaakt over facilitering van de decentrale medezeggenschap. Aan de Erasmus is er bijvoorbeeld een buddysysteem opgezet voor de ondersteuning van de decentrale medezeggenschap. Medezeggenschapsleden in de centrale werkgroep kwaliteitsafspraken krijgen daar zelfs extra compensatie.

Over het algemeen kan het ISO concluderen dat goede facilitering leidt tot een beter proces om tot kwaliteitsafspraken te komen. Op de instellingen waar medezeggenschapsraden voldoende tijd hebben om te besteden aan hun raadswerk, verloopt het proces van de kwaliteitsafspraken over het algemeen beter. We zien dit bijvoorbeeld bij Eindhoven en Wageningen. De Universiteitsraad is hier vroegtijdig betrokken bij het proces en er heeft veel overleg plaatsgevonden, ondanks het feit dat in beide gevallen de regie in handen is geweest van het bestuur. Op veel Universiteiten kunnen studenten een jaar fulltime besteden aan hun medezeggenschapstaken. We zien dat het daardoor voor studentenraadsleden op universiteiten veel makkelijker is om initiatief te nemen en zij veel beter ingelicht zijn. Bij de Universiteit Maastricht lag de regie om tot kwaliteitsafspraken te komen grotendeels bij de medezeggenschap en uiteindelijk zijn ze daar zeer tevreden over de afspraken die zijn gemaakt. Zij werden hierin goed gefaciliteerd door het bestuur. Een ander goed voorbeeld

komt van de TU Delft waar is besloten dat studenten jaarlijks over een bepaald bedrag mogen beslissen waarin zal worden geïnvesteerd. Ook dit kan alleen wanneer het bestuur voldoende investeert in facilitering. De studentenraad in Delft wordt voor een fulltime jaar aangesteld.

Van de hogescholen krijgt het ISO veel minder informatie. De medezeggenschapsraden zijn hier minder actief en ook minder betrokken bij het proces rondom de kwaliteitsafspraken. Het ISO neemt veel initiatief om in contact te komen met deze raden. Het proces loopt op veel hogescholen nog achter. De medezeggenschap wordt op hogescholen veel minder goed gefaciliteerd dan op universiteiten. Ook hieruit kan worden geconcludeerd dat goede facilitering bijdraagt aan een goed proces van de kwaliteitsafspraken en uiteindelijk in bredere zin aan effectievere medezeggenschap.

Conclusie

Bij het sluiten van de kwaliteitsafspraken heeft het ISO veel vertrouwen gelegd in de handen van de medezeggenschap en het bestuur van de instelling. Helaas moeten we nu, op dit moment in het proces, concluderen dat de instellingen nog weinig ruimte voor initiatief voor de medezeggenschap creëren. Bij het ISO doen we ons uiterste best om de medezeggenschap te trainen in het nemen van initiatief en we zijn ons ervan bewust dat de medezeggenschap hierin zijn eigen verantwoordelijkheid dient te nemen. Van de instellingen verwachten we echter ook dat zij de medezeggenschap de mogelijkheid geven om dat initiatief te kunnen nemen, en dat zij hen middels goede facilitering tijdig en actief betrekken. Veel instellingen stellen hierin teleur.

Het kan uiteraard ook anders; er zijn instellingen waar de medezeggenschap een duidelijke regisserende rol heeft. Hier wordt duidelijk dat het proces veelal soepel verloopt, en bestuur en medezeggenschap tot goede afspraken komen. We kunnen daarmee concluderen dat een goede facilitering leidt tot een beter proces bij het implementeren van de kwaliteitsafspraken. Benadrukt moet worden dat het zeker niet op alle instellingen goed verloopt. Op de instellingen waar de zaken op orde zijn zien we dat de medezeggenschap voldoende uren krijgt (vaak zelfs fulltime), vroegtijdig wordt betrokken en actief om bijdrage wordt gevraagd. Facilitering is daarom het toverwoord bij de implementatie van de kwaliteitsafspraken.

Dit geldt zowel voor centrale als decentrale raden. Op het moment dat decentraal wordt besloten over de investeringen, en het instemmingsrecht decentraal wordt belegd, moet de instelling er ook zorg voor dragen dat de decentrale raden voldoende gefaciliteerd zijn om mee te kunnen praten. Goed contact tussen decentrale en centrale raden is lastig, mede omdat dit vaak niet geformaliseerd is. Instellingen dienen zich hiervan bewust te zijn en de medezeggenschap actief te ondersteunen om het contact tussen centraal en decentraal, zeker met betrekking tot de kwaliteitsafspraken, te bevorderen. Het mag nooit de bedoeling zijn dat het

bestuur centrale en decentrale medezeggenschap tegen elkaar uit probeert te spelen.

Het ISO probeert een bijdrage te leveren aan de facilitering van de medezeggenschap door trainingen te geven en zich in te zetten voor het medezeggenschapsloket dat tot stand is gekomen in samenwerking met de VH, de VSNU en de LSVb. Ook organiseerde het ISO begin december een dag voor medezeggenschappers met de titel 'de medezeggenschap in zijn kracht'. De belangrijkste boodschap van de dag was dat bestuur en medezeggenschap beide baat hebben bij een krachtige medezeggenschap. Ze hebben uiteindelijk hetzelfde doel: de instelling naar een hoger niveau tillen. Om dit te kunnen bereiken is een goed gesprek, zoveel mogelijk op gelijk niveau, essentieel. De instelling heeft de verantwoordelijkheid dit goed te faciliteren. Dat hierin nog grote stappen te zetten zijn is ook nu weer de belangrijkste conclusie.

INTERSTEDELIJK
STUDENTEN OVERLEG

Auteurs

Nina de Winter – Bestuurslid ISO

Emma Carpay – Medewerker ISO

Ontwerp

Michiel van Veluwen

Over ISO

Het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) is de grootste landelijke studentenorganisatie van Nederland en behartigt de algemene belangen van bijna 700.000 studenten aan universiteiten en hogescholen. Het ISO is vaste gesprekspartner van onder andere het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de politieke partijen en de koepels van universiteiten en hogescholen.

Interstedelijk Studenten Overleg

Contactgegevens

 +31 (0)30 23 02 666

 www.iso.nl

 iso@iso.nl

Bezoekadres

Bemuurde Weerd O.Z. 1

3514 AN Utrecht

Social Media

 @HetISO

 /ISOstudent

 HetISO